Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1997

INGVAR SVENSSON

Svensson, I.: Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1997. **[Remarkable records of Microlepidoptera in Sweden during 1997.]**. Ent. Tidskr. 119 (1):47-59. Lund, Sweden 1998. ISSN 0013-886x.

The series of annual compilations of remarkable records of Microlepidoptera is continued for the 25th year. Collecting was somewhat disappointing, probably mostly owing to a late and cold spring. The real summer appeared late, in August. The hot and dry weather apparently also resulted in the absence of many small moths, the pupae or even the moths possibly suffering from drought. Even immigrating moths were scarce. In spite of this, four species can be added to the Swedish list: *Opogona omoscopa* (Meyrick) (considered accidentally introduced), *Phyllonorycter pastorella* (Zeller), *Coleophora spiraeella* Rebel, reared from cases found in the autumn 1996, and *Epermenia falciformis* (Haworth), collected already in 1988. Some *Tortricidae* species, published new to Sweden recently (Witzgall et al. 1996), are not accepted, being unsatisfactorily verified. Totally 1664 species of Microlepidoptera are now known from Sweden.

I. Svensson, Vivedalsvägen 10, Österslöv, S-291 94 Kristianstad, Sweden.

Inledning

Detta är den 25:e rapporten om anmärkningsvärda småfjärilfynd i Sverige. Liksom förut behandlas i ett särskilt avsnitt sådana arter som är nya för landet eller på annat sätt särskilt intressanta. Även om immigrationen av småfjärilar varit ringa, bibehålls en särskild rubrik för denna. Förutom vetenskapliga namn används här även svenska namn enligt Svensson & Palmqvist (1990). Berättelserna om de olika arterna grundas på insamlarnas egna uppgifter. I ett följande avsnitt förtecknas nya landskapsfynd, inklusive sådana från de föregående avsnitten. Insamlare anges här genom förkortningar enligt ZOOTAX. Insamlingsår anges endast för fynd före 1997. En förteckning över insamlare följer därefter.

Rapporten bygger på senaste upplagan av fjärilkatalogen (Svensson et al. 1994), med samma systematik och nomenklatur samt några få nödvändiga ändringar. Katalogens numrering på arterna används i avsnittet om nya landskapsfynd. Auktorsnamnen utelämnas här.

Vintern blev kanske inte särskilt hård, men köldperioder gjorde att hasseln blommade ovanligt sent, först in i mars, och att blommorna frös så att nötterna uteblev för andra året i följd. Väderutvecklingen stagnerade därefter och omkring första maj ansåg meteorologer att våren var nära en månad försenad. Först in i juli syntes försöningen i stort sett ha inhämtats. Så följde oväntat en extremt varm och torr augusti i hela landet, med ofta över 20° också på nätterna, vilken dock direkt följdes av svalare väder. Mitt i september hade hösten fortskridit söderut i Norrland helt normalt och frostnätter uppträtt på sydsvenska höglandet. I slutet av oktober kom en ovanligt tidig vinterknäpp med åtskilliga köldgrader och snö över i stort sett hela landet. Förhoppningsvis kommer inte alltför svåra efterverkningar kommande säsong. Detta kan dock befaras, eftersom

tillgången på fjärilar allmänt bedöms som ringa under i stort sett hela den gångna sommaren och då i synnerhet framåt augusti. På hösten var det med få undantag svårt att hitta bladminerare.

Endast en art insamlades ny för landet under året, *Phyllonorycter pastorella* (Zeller), medan en annan kläcktes från larver insamlade hösten innan, *Coleophora spiraeella* Rebel. Ytterligare en art, *Epermenia falciformis* (Haworth), insamlad redan 1988, har framkommit när detta skrivs. Till detta kommer *Opogona omoscopa* (Meyrick) som tills vidare får anses som en införd ej bofast art. Totalt uppgår nu antalet kända småfjärilarter i Sverige till 1664.

Den lilla trogna skaran rapportörer har krympt ytterligare. Detta är kanske skenbart genom att utbytet blivit magert så att intet har funnits att meddela. Även om förutsättningarna inte ser så lovande ut med tanke på vädret och alltjämt fortgående försämring av naturen, hoppas vi på ett bättre år 1998. Som vanligt bör rapporter lämnas till mig omedelbart efter trettondagen för att hinna publiceras före högsäsongen. Alla medhjälpare tackas hjärtligt för insatserna.

Immigration

I jämförelse med de två föregående åren visade sig mycket färre immigranter i Sverige under 1997, åtminstone beträffande antalet individer. Kålmalen, *Plutella xylostella* (Linnaeus) fanns naturligtvis, om än inte massvis, och flög från våren fram till köldknäppen i oktober. Nattflymottet, *Nomophila noctuella* (Denis & Schiffermüller) visade sig endast enstaka. Exempelvis tog Per-Eric Betzholz ett exemplar i Beijershamn, Öl 6.X och Clas Källander och Göran Sjöberg fick varsitt exemplar i Grinduga vid Gävle, Gä 18.VIII-6.IX.

Kanske är det efterdyningar till fjolåret, som gjort att tre annars ovanliga invandrare visat sig också detta år. Så fällfångades två exemplar av immigrantgräsmottet, *Euchromius ocellea* (Haworth) av Göran Palmqvist i Stora Vika, Sö 27.XIII-2.IX och 3-16.IX, åtta exemplar i Trosa, Sö 3-4.IX av Jesper Lind och ett nordligare exemplar i Grinduga, Gä 18.VIII-6.IX av Clas Källander och Göran Sjöberg. Mats Lindeborg rapporterar ett sydligt exemplar från Norra Möckleby, Öl 21.IX. Även vandrarängsmottet, *Udea ferrugalis* (Hübner) har uppträtt på flera lokaler, i störst antal i Clas Källanders och Nils Ryrholms ljusfällor i sydöstra Skåne: Östra Hoby, Spraggehusen ett exemplar vardera 2.IX-12.X och 13.X-12.XII, Löderup, Järahusen ett exemplar 9-31.VIII, sju exemplar 2.IX-12.X och Löderup, Strandbaden två exemplar 2.IX-12.X, men också i Småland, där Mats Lindeborg fått ett exemplar i Kalmar 4.IX. Samma datum tog han även ett exemplar i Runsbäck på Öland, där vidare Per-Eric Betzholtz fick arten i Beijershamn 30.VIII, vilket är tidigaste belagda datum. Tillsammans med Markus Franzén ljusfångade han slutligen det sjätte exemplaret i Sverige av vitt sydmott, *Palpita unionalis* (Hübner) på Sandhammaren, Sk 1.IX.

Också andra småfjärilar har visat sig på lokaler där de inte riktigt hör hemma, exempelvis skogsgräsmottet, *Crambus silvella* (Hübner), som normalt flyger på starrkärr. Nils Ryrholm fick sex exemplar i Järahusen 27.VII, där han inte sett arten varken förr eller senare. Ävenledes visade sig cirka 40 exemplar av betesmarkgräsmottet (*C. pascuella*) (Linnaeus) i Strandbaden 21.VII, enda kvällen, där han samlade varje kväll 20.VII-2.VIII. I båda fallen kan djuren ha kommit från närbelägna fasta förekomster, men de kan också ha flugit in från kontinenten.

Övriga intressantare arter

Infurcitinea marianii (Rebel), månlavmalen, endast känd från tre sydsvenska landskap, är en gåtlik art, som oftast visar sig högst enstaka. Senast jag berättade om arten hade fjärilen rökpustats ut från ihåliga vitpilar (Svensson 1996). Nu har Ole Karsholt (in litt.) berättat att han kläckt en liten serie från svampangripna hasselgrenar. Svampen, som bildade ett gulvitt överdrag på grenarna, är tills vidare obestämd. Eftersom fjärilen oftast tagits i närheten av hasselbuskar passar detta bra, men andra svampangripna vedväxter kan möjligen också komma ifråga.

Triaxomera fulvimitrella (Sod.), rödhuvade svampmalen, fick Erik Tham flera exemplar av på feromonpreparat avsett för glasvingen *Synanthedon polaris* VII.97 i Mittådalen, Mittåkläppen och Ljungdalen, Härjedalen.

Fig. 1. Lokal för hålträdsvampmal, ***Triaxomasia caprimulgella*** *(Stt.): en gammal ihålig lönn,* ***Acer platanoides****, vid Slottet i Sölvesborg, Blekinge. Fjärilen insamlades på dagen med hjälp av pannlampa 16 och 18.VII.97.*

Locality of ***Triaxomasia caprimulgella****, an old, hollow maple,* ***Acer platanoides****, at Sölvesborg, western Blekinge. The moth was collected during day-time using head-lamp.*

Triaxomasia caprimulgella (Stt.), hålträdsvampmalen, har varit på tapeten flera gånger i denna serie (senast Svensson 1996). Denna gång kan berättas att fjärilen hittat till en ensam ihålig lönn (Fig. 1) i en räcka gamla träd vid Slottet i Sölvesborg. Bert Pettersson fann inuti håligheten tre exemplar 16.VII.97. Två dagar senare insamlade Christer Bergendorff ytterligare tre exemplar bland många i samma träd. Fjärilarna togs med hjälp av pannlampa i skymningen. Medförd rökpust behövde inte användas. Förmodligen lever arten också i mindre håligheter, som kan vara oåtkomliga för inspektion, och undgår därigenom upptäckt. Man har annars svårt att tänka sig att den i längden kan hålla sig kvar på så begränsade lokaler. Man bör givetvis ändå undvika att avverka gamla ihåliga träd och gärna se till att nya uppstår. På denna lokal saknas som väl är ännu gatubelysning.

Opogona omoscopa (Meyr.). Arten kläcktes från larv på mossa insamlad av Bert Gustafsson 14.X.97 i samma växthus i Bergianska trädgården i nordkanten av Stockholm där han tog *O. saccari* enligt föregående års rapport. Kläckningen bevakades inte, utan fjärilen hittades senare död. 1996 anträffades arten i Danmark och avbildas i färg av Buhl et al. (1997). Den liknar ytligt utebomalen, *Monopis weaverella*. Larven är polyfag. Som svenskt namn föreslås *växthusmal*.

Phyllonorycter pastorella (Z.). Den 24.VII.97 besökte Jan-Olov Björklund sjön Fjäturen i Sollentuna, Uppland för att ta ett dopp denna varma sommardag. Efter stranden växer en hel del jolster (*Salix pentandra*), och av ren vana tog han en snabb titt på de blanka bladen

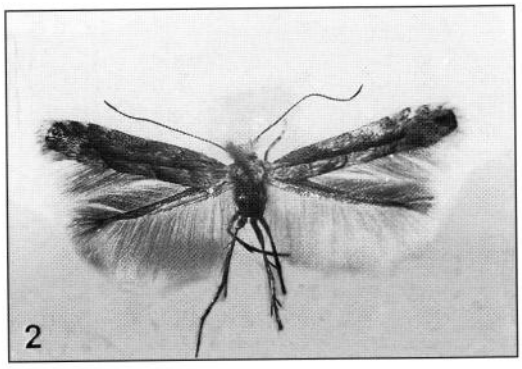

Fig. 2. ***Phyllonorycter pastorella*** *(Z.), föreslagen det svenska namnet glansvideguldmal, anträffades ny för landet på ett flertal lokaler i Uppland och Södermanland. Närmast känd från Finland.*

Phyllonorycter pastorella*, found new to Sweden in Uppland and Södermanland.*

för att om möjligt finna några guldmalminor. Han hade fått färska tips från Finland att minan av *pastorella* skulle letas från slutet av juli till början av augusti, till skillnad från *P. connexella*, som man finner på samma träd på hösten. Han hade glädjen att ganska omgående finna flera stora ovala undersidiga minor med ett kraftigt längsveck. Vid kontroll under mikroskop kunde konstateras att puppan låg lös i minan utan kokong, vilket skall vara artspecifikt för *pastorella*. Redan efter ett par dagar kläcktes de första exemplaren av denna för Sverige nya art. Den har dock varit väntad, då den på senare år brett ut sig västerut i Finland. Jan-Olov och flera andra samlare kunde sedan hitta minor på många ställen från Gräsö i Uppland ner till Gålö, Södermanland. Minor med okläckta puppor fanns fortfarande 17 augusti. Arten är förmodligen tämligen nyinvandrad och på spridning. Den bör redan gå att upptäcka i fler landskap. Tidigare har den varit uppgiven från Dalsland men strukits, då intet beläggsexemplar kunnat spåras (Svensson et al. 1987). Fjärilen, som lätt förväxlas med t.ex. otydligt tecknade exemplar av *P. sagitella* och *P.apparella* på asp avbildas på Fig. 2, men genitalierna är särpräglade (Fig. 3-8). I likhet med i Finland kan det svenska namnet *glansvideguldmal* användas.

Depressaria nemolella Svens., gotlandssäfferotplattmalen, har äntligen belagts från sin andra lokal i världen. Vid ljusfångst nära järnvägen vid Svinnö sydväst om Hargshamn i Uppland 30.VII.97 fick Ingemar Frycklund en hane på lakanet som efter genitalpreparering otvetydigt kunde bestämmas till denna art. Fjärilen avviker från gotlandsdjur genom mörkare bruna i stället för gråa framvingar, vilket möjligen kan bero på att den varit nerfryst före preparering. På lokalen växer säfferot (*Seseli libanothis*), som tidigare konstaterats som näringsväxt för larven.

Depressaria albipunctella (D&S), vitpunkterade plattmalen, ses sällan men har en märkvärdigt spridd utbredning. På en förut känd lokal på nordligaste Öland, Hälludden i Böda, fick Peter Koch-Schmidt 29.VI vid skraphåvning efter

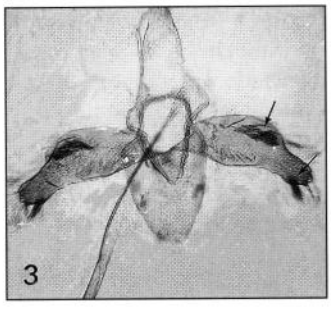

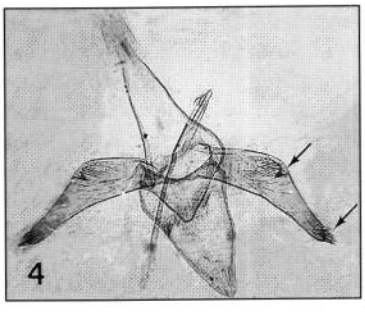

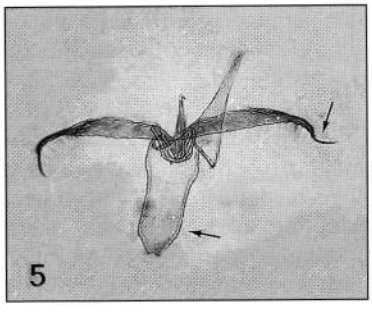

Fig. 3-5. Hangenitalier av ***Phyllonorycter****. - 3.* ***P. pastorella*** *(Z.). - 4.* ***P. sagitella*** *(Bjerk.). - 5.* ***P. apparella*** *(H-S). - Pilar markerar viktigare detaljskillnader.*

Male genitalia of ***Phyllonorycter****.*

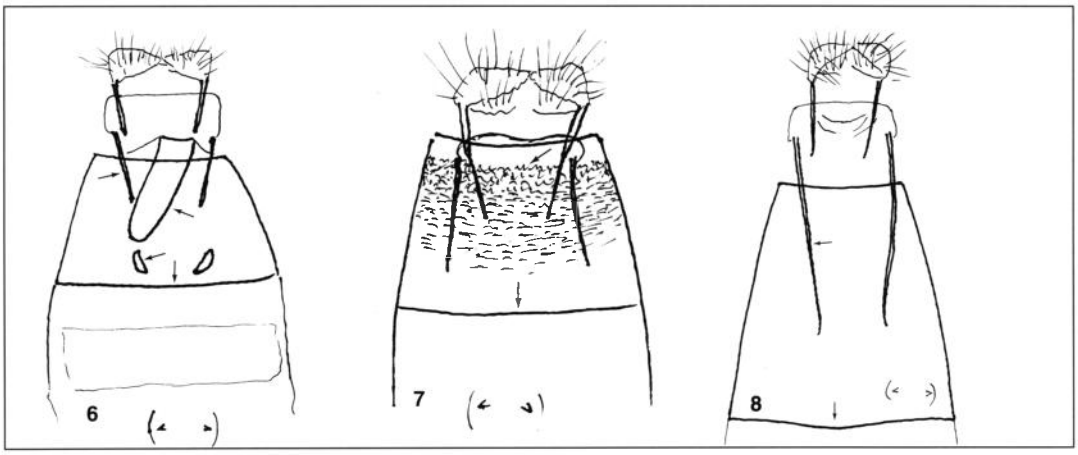

Fig. 6-8. Hongenitalier av ***Phyllonorycter****. - 6.* ***P. pastorella*** *(Z.). - 7.* ***P.sagitella*** *(Bjerk.). - 8.* ***P. apparella*** *(H-S). - Längden på sista bukplåten är olika mellan arterna.*

Female genitalia of ***Phyllonorycter****.*

småfjärilar en plattmalsaktig mörkgrön larv som gjorde honom misstänksam. Han skrapade därför lite extra i umbellatbeståndet och fick två till. Växten bestämdes inte närmare men var troligen hårkörvel (*Chaerophyllum temulum*). Fjärilarna kläcktes senare inomhus. Såvitt bekant har arten aldrig förut kläckts i Sverige, men den uppges leva i bladrör på flera flockblomstriga växter stående skuggigt.

Coleophora spiraeella Rebel. Medan jag sysslade med inventering av småfjärilar för länsstyrelsen i Östergötlands län, initierad av entomologen Kjell Antonsson, stötte jag 7.IX.96 på en ensam spireabuske längs en skogsväg i Landeryd söder om Linköping. Av gammal vana kastade jag ett extra öga på detta främmande inslag i skogen och såg fläckminor i bladen. Närmare granskning avslöjade ett antal säckar på undersidan. De var ännu ofullgångna och examinationsförsök efter Hering (1957) misslyckades. Trots förmodat ogynnsamma övervintringsbetingelser utomhus för larverna kläcktes en fjäril 17.IV.97 efter intagning någon vecka innan. Det blev en typisk *spiraeella* hane, nästan hela fjärilen glänsande svartaktig, endast antennerna ljusringade mot spetsen, vingbredd 11 mm (Fig. 9). Mest liknar den *C. albitarsella*, som dock har ljusa baktarser och antenner ljusringade från basen och med vit spets. Genitalierna avbildas av Toll (1952) och synes mycket olika andra arter. Säcken är en tvåklaffig rörsäck, inte treklaffig som Hering skriver, och kan knappast förväxlas, eftersom inga andra säckmalar är kända från *Spiraea*. Under fortsatt inventeringsarbete i Östergötland 1997 letade jag upp värdbusken och

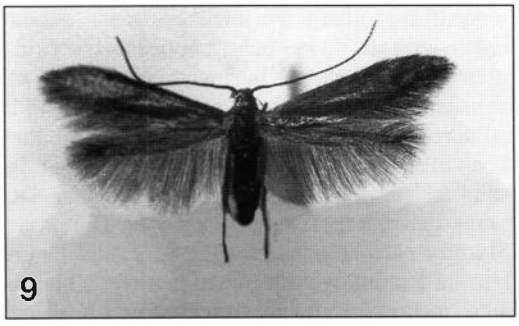

Fig. 9. ***Coleophora spiraeella*** *Rebel, föreslagen det svenska namnet spireasäckmal, funnen ny för Sverige och Nordeuropa på tre lokaler i Östergötland.*

Coleophora spiraeella*, found new to Sweden and northern Europe in Östergötland.*

Fig. 10. Lokal för spireasäckmal, ***Coleophora spiraeella*** *Rebel i Adelsnäs slottspark i Östergötland: buskage av torpspirea,* ***Spiraea xrosalba****.*

Locality of ***Coleophora spiraeella*** *at Adelsnäs in Östergötland: copse of* ***Spiraea xrosalba****.*

fann till min glädje nya säckar 5.IX.97, dessutom redan fullbildade och i några fall fastsatta i grenvinklar för övervintring - alltså hade de kvarlämnade säckarna klarat vintern. Nu gällde att ta reda på var busken hade kommit ifrån. Parken vid Sturefors slott några km bort kunde misstänkas, men där syntes inga spireabuskar. Det fanns det däremot som häckar längs gatorna i Sturefors samhälle ytterligare några km längre bort, dessutom överallt försedda med säckar om än sparsamt. Förvildade spireabuskar i Adelsnäs slottspark 30 km söderut visade sig också angripna (Fig. 10). Hittills har jag funnit säckar på kvastspirea, torpspirea och blekspirea (*Spiraea chamaedryfolia*, x*rosalba* och x*rubella*), som alla på håll i växtsätt och bladform liknar snöbär (*Symphoricarpos rivularis*), som emellertid har motsatta blad och på hösten de välkända vita smällbären. Närmast är *spiraeella* känd från södra Polen, Tjeckien och Österrike men märkligt nog inte från Tyskland. Det blir spännande att erfara hur stor utbredning arten fått i Sverige. Fjärilen kan lämpligen ges det svenska namnet *spireasäckmal*.

Coleophora brevipalpella Wck., stor klintsäckmal, är en stor lätt igenkännlig mal, som jag fann första gången i Sverige vid Ljugarn på Gotland 15.VII.47. Senare har den anträffats flerstädes på ön. För Bohuslän föreligger en uppgift genom Malte Carlsson i brev 1.IV.74 att arten tagits av Karl Erik Lidberg, dock utan närmare lokalangivelse eller datum. Nu föreligger ytterligare fynd på fastlandet, denna gång från östra Uppland, där Ingemar Frycklund tog arten på lampa på två lokaler i Östhammars kommun, dels vid Stenalma 17.VII, dels vid Idön 23.VII.97. Här kan misstänkas en relativt sentida spridning från förekomsten på Åland och i

Fig. 11. Lokal för lärkbarkvecklare, ***Cydia grunertiana*** *(Rtz.): ett isolerat, starkt gallrat, planterat lärkbestånd,* ***Larix****, i Blekinge. Fjärilen flög i skymningen 22.VI.97.*

Locality of ***Cydia grunertiana****, a cultivated stand of* ***Larix*** *on Ryssberget in western Blekinge.*

södra Finland.

Sälgbrokmalen skall numera ha det latinska namnet *Chrysoclista lathamella* (Fletcher), som är en äldre synonym till *C. razowskii* Riedl (Karsholt 1997). Det betyder i sin tur att pilbrokmalen fått nytt namn, *C. splendida* Karsholt 1997. Pilbrokmalen, *splendida,* är en större art, vingbredd 14-17 mm, och de två gulröda fläckarna i framvingarna som är helt skilda hos den art som nu skall heta *lathamella*, är förenade genom ett smalt stråk till *ett* sammanhängande fält. Det exemplar som senast anmälts från Uppland (Svensson 1992) har visat sig felbestämt. Äldre uppgifter från Sm, Ög och Up som avser *splendida* har inte kunnat kontrolleras men bibehålls i överensstämmelse med de principer som tillämpats i liknande fall. Enda säkert bestämda exemplaret har enligt etiketten insamlats av B. Palm i Sk. Magnarp 18.VII.1943. Möjligen kan dock exemplaret vara feletiketterat av honom, så som kan misstänkas för flera andra arter, se exempelvis not till art 295 i katalogen (Svensson et al. 1994). Vi bör leta på gamla pilstammar för att få säkra beläggsexemplar. Arten är annars utbredd i mellersta och sydöstra Europa.

Anarsia lineatella Z., körsbärsbuskpalpmalen, har omtalats härområet (Svensson 1992) som en sällan sedd art. Möjligheten att locka arten med hjälp av inköpta konstgjorda feromonpreparat har utnyttjats av Lars Imby, som fick flera 10-tals exemplar 14 och 19.VII.97 på en feromonknapp placerad vid lampan på balkongen i Hässelby, Up, där arten kommit tidigare år. Däremot lyckades det inte alls för Magnus Wedelin. Fast han fick en fjäril på lampa i sin trädgård i Arlöv, Sk, redan 10.VII, kom inte något mer exemplar till lampan de följande dagarna och inte heller till feromonpreparatet, inte ens

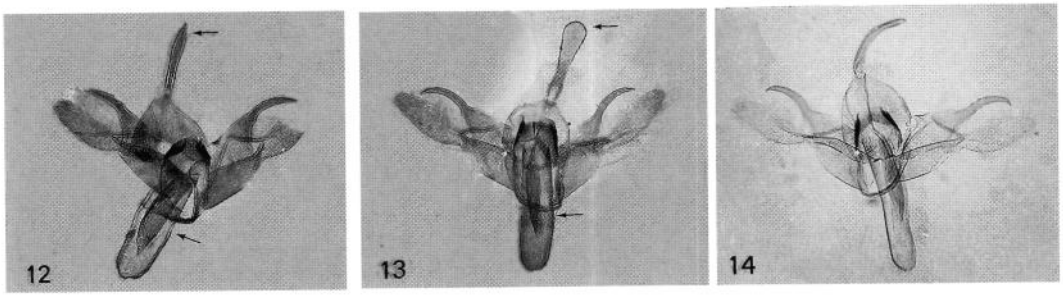

Fig. 12-14. Hangenitalier av ***Epermenia****. - 12.* ***E. falciformis*** *Hw. - 13-14.* ***E. illigerella*** *(Hb.). - Skillnader finns framför allt i uncus och aedeagus, se pilmarkeringar.*

Male genitalia of ***Epermenia****.*

när han anbringade feromonknappen vid lampan.

Acleris arcticana (Gn.), arktiska vårvecklaren, har Markus Franzén fångat i samband med snöskoteråkning 10.IV.96 vid Stora Sjöfallet, Lu. Fjärilen flög i solsken på eftermiddagen, fast det var någon minusgrad och snö på marken.

Cydia grunertiana (Rtz.), lärkbarkvecklaren, kläcktes ny för landet från en fröplantage i Skåne 1993 (Svensson 1994), men därefter har inga kläckningsförsök lyckats, även om arten finns kvar att döma av exkrementspår efter larven, fast efterhand fåtaligare. Nu har emellertid Bert Pettersson skymningshåvat en fjäril som flög i ett isolerat lärkbestånd (Fig. 11) på Ryssberget, Bl, 22.VI.97. Detta tyder på att arten kan ha en vidsträcktare utbredning men är svår att belägga.

Cydia indivisa (Dan.), *C. intexta* (Kuzn.), *Endothenia carbonana* (Dbl.) (= *ustulana* (Hw.)), *Epiblema fuchsiana* (Rössl.), *Eucosma agnotana* (sic, rätt stavning *agnatana* Rössl.), *E. scorzonerana* (Ben.) och *E. urbana* (Kennel) har publicerats som nya för Sverige av Witzgall et al. (1996). Redan urvalet av arter verkar något slarvigt, eftersom *indivisa* och *scorzonerana* sedan länge är kända från landet och den senare t.o.m. är beskriven härifrån. Några av arterna har sin utbredning 1000-tals km från Sverige och kan inte ens väntas som immigranter. Angivna flygtider är i något fall helt omöjliga, exempelvis för *scorzonerana*. Uppgifterna grundar sig på feromonfångade exemplar, som i stor utsträckning måste bestämmas på genitalierna. Dessa är emellertid lätta att förväxla med härifrån kända arter och jag har inte beretts möjlighet att göra kontrollbestämning. Förväxling av material från olika länder är också tänkbar - fällmaterial exempelvis från Turkiet och Indien ingick i undersökningen. På grund av alla osäkra faktorer kan inga av arterna accepteras som nya för Sverige.

Cataplectica farreni Wls., björnlokeskärmmalen, har omtalats i denna serie flera gånger. Tidigare har antagits att den är helt bunden till björnloka. Nu har emellertid Peter Koch-Schmidt funnit fjärilar mycket frekvent i Tveta, Öl 14.VII.97 i blommor av vild palsternacka (*Pastinaca sativa*), där de sitter så länge solen står på.

Epermenia falciformis Hw. återupprättades häromåret som en från *E. illigerella* (Hb.) skild art (Scholz 1996) och anmäldes efterhand från grannländerna Danmark och Finland. Mina försök att hitta den nyupprättade arten bland *illigerella* misslyckades och förorsakade i stället tvivel på artberättigandet. Det visade sig nämligen vid genitalpreparering av misstänkta hanar, att om man lade uncus rakt ut blev den trubbigt spadformig, vilket enligt Scholz skulle karaktisera *illigerella*, men om man lade den åt sidan, liknade den till förväxling hans bild av *falciformis*. Jag misstänkte därför länge att artskillnaden mer var en fråga om preparationstekniken. Problemet löste sig emellertid, när Göran Palmqvist gjorde genitalpreparat på en hane, som han

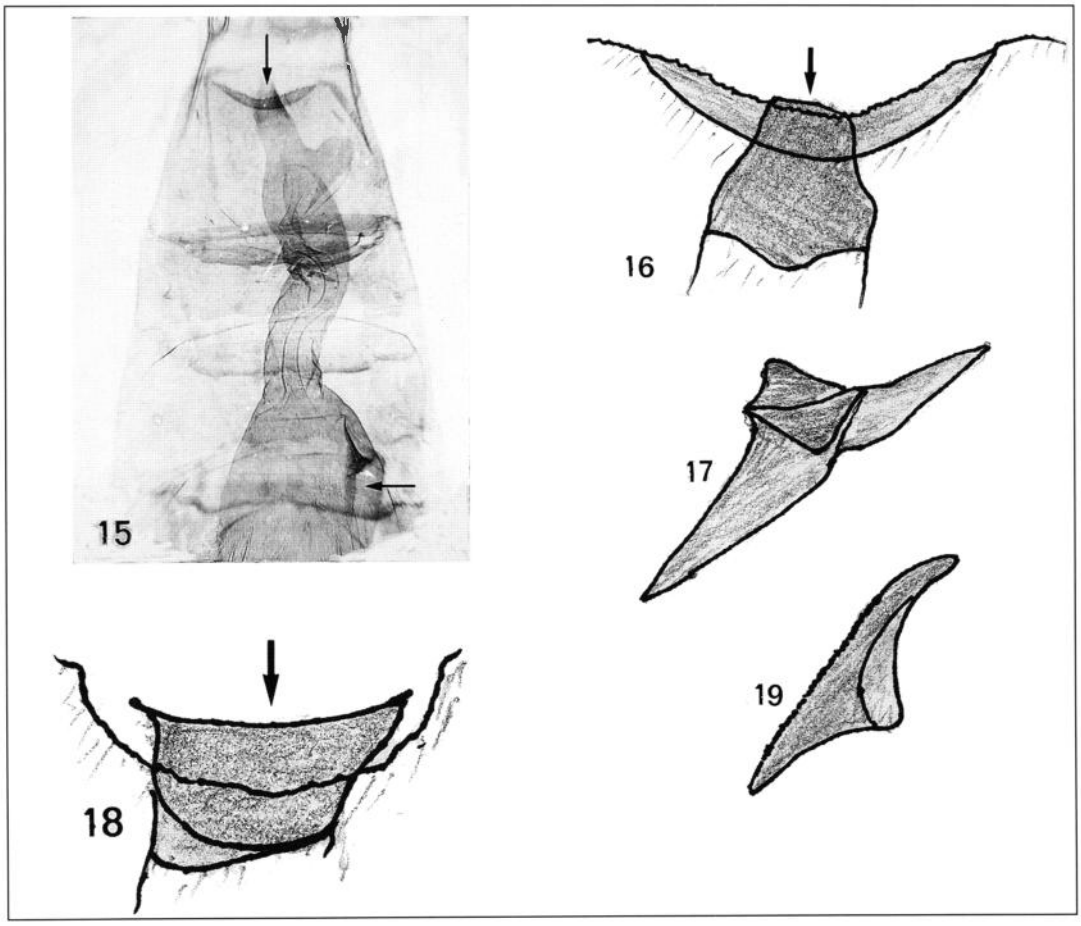

Fig. 15-19. Hongenitalier av ***Epermenia****. - 15-17.* ***E. illigerella*** *(Hb.) (16. ostium, 17. signum). - 18-19.* ***E. falciformis*** *Hw. (18. ostium, 19. signum). - Pilar markerar ostium och signum i Fig. 15.*

Female genitalia of ***Epermenia****.*

skraphåvat på strandängen på Sveriges östligaste punkt i Haparanda, Nb 7.VII.88, varvid han lagt uncus rakt ut. Den blev då inte alls spadformig utan smal och långspetsad. Även aedeagus visade skillnader, förhållandevis bredare och kortare med något annorlunda cornutus (Fig. 12-14). Även i hongenitalierna synes visa skillnader. I brist på material kan här endast *illigerella* avbildas i sin helhet (Fig. 15). Scholz har sänt mig detaljbilder av ostium och signum som belyser detta (Fig. 16-19). I sammanhanget kan nämnas att hanen av *illigerella*, men inte honan, visar egendomliga tvärveckade "förstärkningslister" på sidorna av de två första bakkroppssegmenten (Fig. 20-21). Enligt Gaedike (1966) är dessa utmärkande för *Epermeniini* och utgöres av fickor som innehåller långa urstjälpbara hårpenslar (ej avbildade här), som förmodligen är doftorgan. För att kunna se detta förutsätts att hela bakkroppen sparas vid prepareringen. Utvändigt synes fjärilarna kunna skiljas på att *falciformis* (Fig. 22) har kontrastrikare framvingar med det sneda mittbandet mörkkantat på insidan men i stället saknar den lilla svarta diskpunkten

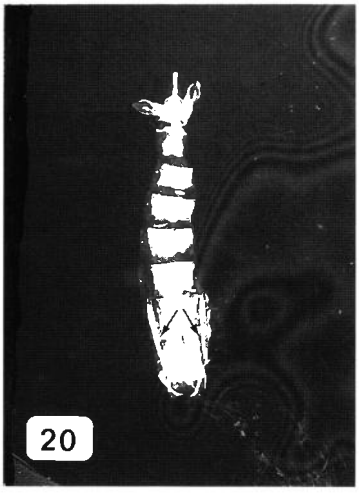

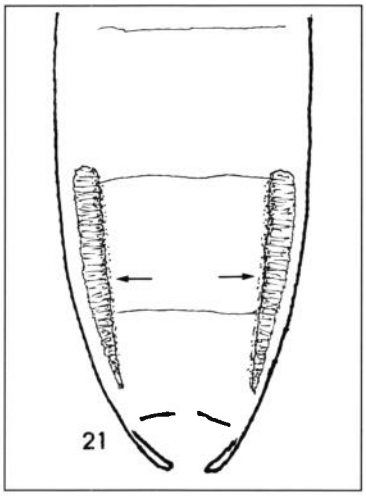

Fig. 20-21. Genitalpreparat av hane av ***Epermenia illigerella*** *(Hb.) med sidofickor i de första två segmenten av bakkroppen, förmodade doftorgan. - Fig 20. negativ bild från genitalpreparat direkt i förstoringsapparat.*

Preparation of the male genitalia of ***Epermenia illigerella****, showing side pockets of the two first segments of abdomen, supposed to be olfactory organs.*

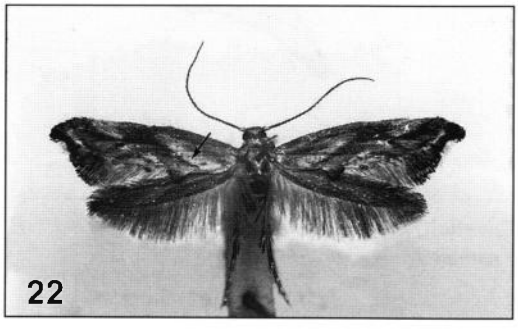

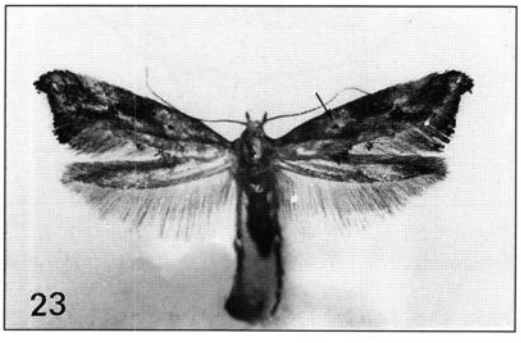

Fig. 22-23. ***Epermenia****-arter. - 22.****E. falciformis*** *Hw., föreslagen det svenska namnet rödgul strättemal, anträffades ny för landet vid Haparanda i Norrbotten 7.VII.88. - 23.* ***E. illigerella*** *(Hb.). - De båda mycket lika arterna skiljes förutom i genitalierna och på värdväxten bäst på det sneda mittbandet, som är inåt mörkkantat hos den förra, och den oftast närvarande lilla svarta punkten innanför mittbandet hos den senare.*

Epermenia *species. -* ***E. falciformis*** *was collected already in 7.VII.88 but was not until now recognized as a separate Swedish species.*

innanför som oftast finns hos *illigerella* (Fig. 23). Värdväxten bör också vara ett gott kännetecken, då den förra lever på strätta (*Angelica sylvestris*) och den senare på kirskål (*Aegopodium podagraria*). Den nya arten kan lämpligen få det svenska namnet *rödgul strättemal.*

Oidaematophorus rogenhoferi, brunbinkefjädermott. Det kan finnas anledning att ta upp denna flera gånger förut omnämnda art. På den begränsade lokal i Funäsdalen, Hr, som hade

upptäckts två år tidigare (Svensson 1996) tog Mats Lindeborg och Per-Eric Betzholz 20 exemplar med pannlampa nattetid 26.VII.97 efter flera misslyckade försök dagtid. De stora fjädermotten var lätta att se och de förekom samtliga i närheten av värdväxten där de flög spontant. På tre strategiskt placerade kvicksilverlampor kom bara några enstaka exemplar. *Agriphila poliellus*, smalt gräsmott, kom talrikt till min lampa i Österslöv på 50-talet men har inte visat sig på årtionden, så jag hade mina misstankar att den kunde ha försvunnit från landet. Emellertid fick Bert Pettersson och Krister Tingstedt ett 50-tal exemplar 22.VIII.97 på 4 lampor på Björkenabben, sydväst om Hällevik, Bl. och Magnus Wedelin fick ett exemplar på sin lampa i trädgården i Arlöv, Sk 27.VIII.97. Fjärilen har förmodligen funnits kvar lokalt i landet hela tiden men kan antagas ha fått påspädning söderifrån under värmeperioden i augusti.

Epascestria pustulalis, oxtungegallmott. Mats Lindeborg fick flera exemplar 13.VII.97 i ett grustag i Virstad, väster om Högsby, Sm, där det var gott om värdväxten. Tidigare rapporter från landskapet kan avse förflugna exemplar, men detta bör vara en verklig lokal för arten.

Nya landskapsfynd

2. *Micropterix mansuetella*. Vg (RJES).
24. *Stigmella lapponica*. Gä (KJCS).
79. *S. ruficapitella*. Gä (KJCS, RYRS).
81. *S. samiatella*. GS (JOJS).
88. *Trifurcula subnitidella*. Dr (PGAS, WMAS).
124. *Nemophora minimella*. Sm (LTSS).
135. *Phylloporia bistrigella*. GS (JOJS).
205. *Nemapogon nigralbella*. Ög (SVNS).
207. *Archinemapogon yildizae*. Bl (PEBS), Vr (PENS).
211. *Triaxomasia caprimulgella*. Bl (BEFS, PEBS).
224. *Niditinea piercella*. Vr (PENS).
232. *Tinea semifulvella*. Ög (FAZS).
233c. *Opogona omoscopa*. Sverige (GNBS).
245. *Caloptilia semifascia*. Bl (PEBS).
249. *Calybites phasianipennella*. Vr (PENS).
256. *Parornix anglicella*. Ög (SVNS).
296. *Phyllonorycter quinqueguttella*. Bo (RJES).
314a. *P. pastorella*. Sö (PGAS), Up (BJOS, FYKS m.fl.).
320. *Roeslerstammia erxlebella*. Ög (SVNS).
364. *Argyresthia semifusca*. Ög (SVNS).
388. *Paraswammerdamia nebulella*. Vr (PENS, SVNS).
412. *Ypsolopha falcella*. Vr (PENS, SVNS).
418. *Y. sylvella*. Gä (KJCS 94, SJNS 94).
430. *Ochsenheimeria mediopectinellus*. Ög (SVNS).
449. *Glyphipterix bergstraesserella*. Gä (KJCS).
452. *Semioscopis strigulana*. Öl (BÅBS).
455. *Luquetia lobella*. Ög (FAZS).
461. *Depressaria pastinacella*. Vr (PENS 96).
464. *D. badiella*. Ån (AEPS, ATTS).
465. *D. nemolella* Up (FYKS).
467. *D. douglasella*. Ög (SVNS).
469. *D. emeritella*. Go (KJCS, RYRS).
474. *D. depressana*. Bl (PEBS), Ög (SVNS).
477. *Levipalpus hepatariella*. Gä (KJCS).
480. *Agonopterix quadripuncta*. Gä (KJCS).
491. *A. conterminella*. Nä (CHAS).
509. *Pseudatemelia elsae*. Gä (KJCS).
519. *Schiffermuelleria similella*. Vs (OLBS).
523. *Crassa tinctella*. Ög (SVNS).
559. *Elachista atricomella*. Ha (SVNS 96).
571. *E. subnigrella*. Ög (SVNS), Gä (KJCS, RYRS).
578. *E.humilis*. Me (SVNS).
600. *E. trapeziella*. Me (SVNS).
616a. *Coleophora spiraeella*. Ög (SVNS).
634. *C. peri*. Sm (KSMS 87).
637. *C. idaeella*. Up (RYRS 92).
648. *C. orbitella*. Hs (RYRS 90), Hr (RYRS 92).
651. *C. potentillae*. Sm (BÅBS), Sö (LTSS).
670. *C. bernoulliella*. Vr (PENS).
678. *C. brevipalpella*. Up (FYKS).
693. *C. caespititiella*. Ög (SVNS).
696. *C. otidipennella*. To (LTSS).
714. *C. adelogrammella*. Up (BJOS, FYKS).
724. *C. expressella*. Sm (LTSS).
729. *C. hackmani*. Up (RYRS 83).
745. *Chrysoclista linneella*. Bl (PEBS).
791. *Scythris picaepennis*. Bo (JOJS).
794. *S. laminella*. Gä (KJCS).
797. *Oegoconia deauratella*. Vr (PENS).
808. *Isophrictis striatella*. Vr (BSÅS 95, PENS).
817. *Paltodora cytisella*. Gä (KJCS, SJNS).

829. *Monochroa palustrella*. Gä (KJCS).
831. *M. suffusella*. Bo (RJES).
834. *M. niphognatha*. Go strykes (felbestämd, KAOD).
836. *Chrysoesthia sexguttella*. Ög (mina, SVNS).
856. *Teleiodes notatella*. Ög (SVNS).
871. *Bryotropha umbrosella*. Vr (PENS).
877. *B. desertella*. Ög (SVNS).
880. *B. galbanella*. Ög (SVNS).
884. *Chionodes fumatella*. Bo (RJES), Vs (PEBS).
885. *C. ignorantella*. Sm (KSMS).
910. *Gelechia cuneatella*. Vr (PENS).
922. *Scrobipalpula psilella*. Ög (SVNS).
924. *Scrobipalpa acuminatella*. Ög (mina, SVNS).
935. *Caryocolum huebneri*. Öl (SVNS 96, LTSS).
936. *C. cassella*. To (PEBS).
945. *C. pullatella*. Vr (PENS).
955. *C. fischerella*. Sö (PGAS).
966. *Aproaerema anthyllidella*. Vr (PENS).
971. *Syncopacma wormiella*. Up (BJOS).
987. *Hypatima rhomboidella*. Hr (ELHS, KJCS, RYRS).
990. *Dichomeris juniperella*. Vr (BSÅS, PENS).
1021. *Syndemis histrionana*. Nä (CHAS).
1022. *Ptycholomoides aeriferana*. Öl (KSMS).
1028. *Clepsis rurinana*. Me (SVNS).
1056. *Eana osseana*. Gä (KJCS, RYRS).
1070. *Acleris sparsana*. Gä (KJCS, RYRS).
1080. *A. schalleriana*. Öl (KSMS).
1086. *A. arcticana*. Lu (FAZS 96).
1105. *Phalonidia gilvicomana*. GS (JOJS).
1131. *Aethes beatricella*. Vg (JOJS).
1140. *Cochylis flaviciliana*. Vr (SVNS).
1145. *C. posterana*. Vg (FHDS).
1160. *Olethreutes lediana*. Hr (SVNS).
1162. *O. siderana*. GS (JOJS).
1177. *O. palustrana*. Gä (KJCS, RYRS).
1188. *Hedya pruniana*. Vr (PENS).
1199. *Apotomis infida*. Nä (CHAS).
1224. *Lobesia abscisana*. Ög (SVNS).
1227. *Bactra lacteana*. Nä (CHAS).
1238. *Ancylis upupana*. Vr (PENS).
1268. *Epinotia nemorivaga*. Vr (PENS).
1274. *E. cruciana*. GS (JOJS).
1275. *E. mercuriana*. Dr (OLBS).
1276. *E. gimmerthaliana*. Gä (KJCS).
1302. *Epiblema incarnatana*. Vr (BSÅS).
1310. *E. graphana*. Sm (LTSS).
1315. *Pelochrista infidana*. Bo (RJES).
1317. *Eucosma hohenwartiana*. Gä (KJCS).
1341. *Rhyacionia duplana*. Bl (PEBS).
1344. *Retinia resinella*. Vr (PENS).
1374. *Cydia grunertiana*. Bl (PEBS).
1382. *C. nigricana*. Nb (PEBS).
1385. *C. coniferana*. Vs (OLBS).
1410. *Dichrorampha petiverella*. GS (JOJS).
1413. *D. plumbagana*. Gä (KJCS).
1421. *D.simpliciana*. Vr (PENS).
1456. *Epermenia illigerella*. Nb strykes (PGAS 88).
1456a. *E. falciformis*. Nb (PGAS 88).
1468. *Buckleria paludum*. Öl (BÅBS).
1498. *Leioptilus lienigianus*. Sm (KSMS).
1551. *Assara terebrella*. Me (SVNS).
1555. *Nyctegretis lineana*. Ög (SVNS).
1574. *Orthopygia glaucinalis*. Me (SVNS).
1580. *Acentria ephemerella*. Me (PEBS).
1590. *Chilo phragmitella*. Me (SVNS).
1598. *Crambus heringiella*. Nä (CHAS).
1607. *Agriphila selasella*. Ög (FAZS, SVNS).
1609. *A. poliellus*. Bl (PEBS, TKRS).
1611. *A. geniculea*. Go (KJCS, RYRS).
1629. *Platytes alpinella*. Vr (PENS).
1639. *Eudonia pallida*. Vr (BSÅS).
1647. *Evergestis aenealis*. Ög (FAZS), Hr (KJCS, RYRS).
1668. *Loxostege sticticalis*. Bo (RJES).
1673. *Sitochroa palealis*. Vr (BSÅS).
1677. *Ostrinia palustralis*. Gä (KJCS).
1681. *Phlyctaenia perlucidalis*. Hr (KJCS, RYRS).
1682. *P. coronata*. Hr (ELHS, KJCS, RYRS).
1696. *Udea olivalis*. Ög (FAZS, LEJS).
1704. Pleuroptya ruralis. Ås (EFAS), Nb (EFAS), To (EFAS).

Insamlare

AEPS= Peder Andrén, ATTS= Ulla-Britt Andrén, BEFS= Christer Bergendorff, BJOS= Jan-Olov Björklund, BZZS= Per-Eric Betzholtz, BÅBS= Bengt Å. Bengtsson, CHAS= Hans Carlsson. EFAS= Stefan Ekroth, ELHS= Claes Eliasson, FAZS= Markus Franzén, FHDS= Nils

Forshed, FYKS= Ingemar Frycklund, GNBS= Bert Gustafsson, IMBS= Lars Imby, JOJS= Jan Å. Jonasson, KAOD= Ole Karsholt, KJCS= Clas Källander, KSMS= Peter Koch-Schmidt, LEJS= Jon Lennström, LJRS= Jesper Lind, LTSS= Mats Lindeborg, OLBS= Bo Olsson, PEBS= Bert Pettersson, PENS= Carl Åke Pettersson, PGAS= Göran Palmqvist, RJES= Jens Rydell, RYRS= Nils Ryrholm, SJNS= Göran Sjöberg, SVNS= Ingvar Svensson, THMS= Erik Tham, TKRS= Krister Tingstedt, WMAS= Magnus Wedelin.

Litteratur

Buhl, O., Falck, P., Karsholt, O., Larsen, K. & Vilhelmsen, F. 1997. Fund af småsommerfugle fra Danmark i 1996. - Ent. Meddr. 65:149-158.

Gaedike, R. 1966. Die Genitalien der europäischen Epermeniidae. - Beitr. Ent. 16:633-692.

Hering, E. M. 1957. Bestimmungstabellen der Blattminen von Europa, Band I-III. 'S-Gravenhage (Uitgeverij Dr. W. Junk).

Karsholt, O. 1997. The genus *Chrysoclista* Stainton, 1854 in Europe (Lepidoptera, Agonoxenidae). - Ent. Meddr. 65:29-33.

Scholz, A. 1996. Zur Identität von *Epermenia falciformis* (Haworth, 1828) (Lepidoptera: Epermeniidae). - Nota lepid. 18(3/4):289-296.

Svensson, I. 1992. Anmärkningsvärda fynd av Microlepidoptera i Sverige 1991. - Ent. Tidskr. 113:36-41.

Svensson, I. 1994. Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1993. - Ent. Tidskr. 115(1-2):45-52.

Svensson, I. 1996. Anmärkningsvärda fynd av småfjärilar (Microlepidoptera) i Sverige 1995. - Ent. Tidskr. 117(1-2):49-57.

Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1987. Catalogus lepidopterorum sueciae. Stockholm (Entomologiska föreningen & Naturhistoriska riksmuseet).

Svensson, I., Elmquist, H., Gustafsson, B., Hellberg, H., Imby, L. & Palmqvist, G. 1994. Catalogus lepidopterorum sueciae. Stockholm (Naturhistoriska riksmuseet & Entomologiska föreningen).

Svensson, I. & Palmqvist, G. 1990. Förteckning över svenska fjärilsnamn. Stockholm (Entomologiska föreningen).

Toll, S. 1952. Rodzina *Eupistidae* Polski. - Dokumenta Physiographica Poloniae 32.

Witzgall, P., Chambon, J.-P., Bengtsson, M., Unelius, C. R., Appelgren, M., Makranczy, G., Muraleedharan, N., Reed, D. W., Hellrigl, K., Buser, H.-R., Hallberg, E., Bergström, G., Tóth, M., Löfstedt, C. & Löfqvist, J. 1996. Sex pheromones and attractants in the Eucosmini and Grapholitini (Lepidoptera, Tortricidae). - Chemoecology 7:13-23.

Europas nattflyn Vol 3

Fibiger, M. 1997. Noctuidae Europaeae vol. 3. Noctuinae III. Entomological Press Sorö. 418 s inkl. 106 textfig och 202 helsidesplanscher (format 290 x 210 mm) med genitaliebilder. Pris 890 DKK exkl postavgifter (10 % rabatt för abonnenter på Noctuidae Europaeae). Boken kan beställas genom Apollo Books, Danmark.

Med denna tredje volym är triologin över Europas *Noctuinae* fullbordad. De tidigare volymerna har recencerats i ET 1991, häfte 3 och 1994, häfte 4. Denna volym innehåller fotograferade genitalieavbildningar till de arter som behandlats tidigare. Sammanlagt presenteras genitalierna till 267 arter. Fyra av dessa arter är nya för vetenskapen. Dessutom innehåller boken fem nybeskrivna underarter, och två nya släkten upprättas. Utgående från de tidigare volymerna tas också släktena *Mesogona, Actinotia* och *Cloantha* med även om de numera enligt Fibiger skall placeras i underfamiljen *Ipimorphinae*. Enligt "The Lepidoptera of Europe" (1996) har dock dessa släkten inordnats i underfamiljen *Hadeninae*. Inledningsvis beskrivs preparationstekniken främst hur den s.k. vändpreparatmetoden fungerar, dvs då vesikan vänds ut. Just denna karaktär har visat sig vara värdefull i diskussionen om "nyckel-lås" mekanismen mellan hanens vända vesica och karaktärer i hongenitalien. Det är ingen överdrift att påstå att bland de i många